

Woensdag 23 februari 1916 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

De centrale commissie tot behartiging van de belangen van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen, gevestigd te 's Gravenhage, zendt het volgende uittreksel uit een verslag, door haar uitgebracht aan de minister van binnenlandse zaken:

De werkzaamheden der centrale commissie tot behartiging van de belangen van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen, gedurende het afgelopen jaar 1915, kunnen in het kort in vier afdelingen worden samengevat:

Afd. A.: algemene zaken; afd. B. registratie en inlichtingen betreffende de familie van vluchtelingen; afd. C. 1°. Werkverschaffing voor mannen aan de verplaatsbare huizen; 2°. Vakonderwijs in vluchtoorden; afd. D. werkverschaffing voor vrouwen in de naai- en breiklassen.

Afdeling A. Het werk van deze afdeling, nu de gehele vluchtelingenbeweging in vaste banen is geleid, betreft in hoofdzaak het geven van inlichtingen aan vluchtelingen en vluchtelingencomités, het als tussenpersoon optreden voor het overbrengen van berichten en het onderhouden van de correspondentie met vluchtelingen in andere landen of met militairen aan het front. Aan vele vluchtelingen (niet dienstplichtigen) werd tussenkomst verleend ten einde naar Engeland te vertrekken of naar België terug te keren.

De afdeling houdt geregeld voeling met alle in Nederland gevestigde vluchtelingencomités, zowel Nederlandse als Belgische.

Afdeling B. Het registratie- en inlichtingenbureau van deze afdeling is, dank zij de welwillende medewerking van het bestuur der Nieuwe Literaire Sociëteit, nog steeds gevestigd in het perceel Plein 28, welk huis belangeloos door genoemd bestuur aan de centrale commissie werd afgestaan.

Het aantal ingeschreven Belgen bedroeg ruim 250.000, doch dit aantal verminderde geleidelijk en mag op 1 januari 1916 globaal worden geschat op ten minste 80.000, over de 11 provincies als volgt verdeeld: Zuid-Holland 24.100, Noord-Holland 10.100, Utrecht 4200, Overijssel 950, Groningen 400, Drenthe 250; Friesland 150, Noord-Brabant 14.350, Limburg 8000; Gelderland 12.000, Zeeland 5500.

De tellingen in de gemeenten laten te wensen, hetgeen in hoofdzaak is te wijten aan het feit, dat lang niet alle Belgen gehoor geven aan de oproep, zich te laten inschrijven in de gemeente, waar zij verblijf houden. Het aantal mag daarom zeer zeker hoger worden geschat.

Voor deze afdeling houdt de centrale commissie voeling met de buitenlandse consulaten, de in Engeland, Frankrijk en Zwitserland gevestigde buitenlandse en Belgische comités en met de Belgische regering te Havre.

Afdeling C. Bouw van demontabele huizen en onderwijs. Toen de regering in maart 1915 de centrale commissie in kennis stelde met de ontvangst van een uit Denemarken toegezonden gift van 325.000 gulden in het belang van de wederopbouw van België, werd, na overleg met de regering en de regeringscommissaris der vluchttoorden, besloten tot de bouw van demontabele woningen te Ede en Uden en tot het oprichten van scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs, tevens vakscholen, in de vluchttoorden Ede, Uden en Gouda en aanvankelijk ook te Nunspeet.

Het mocht de centrale commissie niet gelukken tot een overeenstemming te komen met de regeringscommissaris te Nunspeet wat betreft de huizenbouw en ook de aanvankelijk opgerichte vakschool werd na kort bestaan opgeheven.

Met de leiding van het onderwijs en de uitvoering van de werkzaamheden wordt de centrale commissie op de meest welwillende wijze bijgestaan door de heren professor van Hecke, hoogleraar in de architectuur aan de Universiteit te Leuven, en F. Liebaert, aannemer te Wenduine, hiertoe op aanvraag van de commissie door minister Pouillet aangewezen.

Met de huizenbouw werd zo spoedig mogelijk aangevangen. Besloten werd allereerst werkplaatsen te bouwen te Ede en Uden. Daarbij werd als principe aangenomen de inrichting en het beheer uitsluitend toe te vertrouwen aan Belgisch personeel. De Society of Friends had vergunning gevraagd en verkregen om op haar kosten werkplaatsen tot stand te brengen in het vluchtoord te Gouda. Ten einde de eenheid van werken te bevorderen, werd de heer F. Rowntree als vertegenwoordiger van de S. O. F. aangezocht om met de commissie het werk te Ede en Uden te regelen.

Het op deze wijze aangevangen werk moest zich niet alleen bepalen tot het bezoldigen en werk verschaffen aan een betrekkelijk gering aantal vluchtelingen, doch de commissie heeft getracht de arbeiders naar hun vakkennis te rangschikken, deze te ontwikkelen en te verbeteren.

Er werd besloten geen normale salarissen uit te keren, doch de geest van spaarzaamheid te ontwikkelen en hun leerzucht aan te wakkeren. Als salaris wordt een vergoeding van 2 gulden per week uitgekeerd, waarvan de helft op een spaarboekje wordt geplaatst, hetwelk hen bij vertrek naar België ten goede komt. In de tweede

plaats de vrije beschikking om gedurende hun verblijf in het vluchtoord een gemeubeld en verwarmd demontabel huis te mogen bewonen en ten derde, het eigendomsrecht van het hun verschaft gereedschap bij terugkeer naar België, ten einde hen in de gelegenheid te stellen bij thuiskomst onmiddellijk hun brood te kunnen verdienen.

De werkzaamheden zijn respectievelijk begonnen te Gouda, Ede en Uden in de maanden april, mei en juni. De werkdag bedraagt 7 uur, van 8 ½ tot 12 uur 's morgens en van 1 ½ tot 5 uur 's middags. Behalve een directieket is er in elk kamp een timmerloods, een meubelmakerij, een smidse, daarenboven verschillende loodsen voor het bergen van hout en ander materiaal en een school met 4 of 5 lokalen. Al het meubilair wordt door de werklieden vervaardigd.

Op 1 januari jl. bedroeg het aantal werklieden te Uden (timmerlieden, smeden, meubelmakers en schilders) 194, terwijl 105 huizen geheel gereed en bewoond waren; te Ede werkten 132 werklieden, 92 huizen waren gereed en bewoond.

Te Gouda, waar de onkosten betaald worden door de S. O. F., werkten 118 werklieden terwijl 64 huizen gereed zijn. Bovendien werden nog 3 huizen gebouwd, waarvan één te Nunspeet werd geplaatst en de twee andere naar de Belgische regering te Havre zijn gezonden.

Tien huizen zijn in aanbouw en weldra gereed, bestemd voor de families van geïnterneerde Belgische militairen in Gaasterland.

De drie huizen, oorspronkelijk door de Society of Friends te Vlissingen gebouwd, werden eveneens naar Gouda overgebracht. De totale kosten van een gemeubeld huis van 2, 3 of 5 kamers bedragen respectievelijk 515, 730 en 1100 gulden. De huizen te Gouda werden

alle voorzien van elektrisch licht, terwijl in Ede en Uden de verlichting met petroleum geschiedt.

De centrale commissie trachtte ook nog te Breda huisjes te doen bouwen, doch slaagde er niet in tot een overeenstemming te komen met het plaatselijk vluchtelingencomité daar.

Het ligt in de bedoeling, de demontabele huizen na de oorlog over te dragen aan een officieel te benoemen Belgisch-Nederlandse commissie, waarin ook de Society of Friends zal vertegenwoordigd zijn, welke commissie voor de verzending zal hebben zorg te dragen en die tevens zal beoordelen, waar de huizen in België moeten worden opgebouwd en door wie ze mogen worden bewoond.

Buiten de reeds genoemde huizen, zijn ook demontabele woningen gebouwd door verschillende particuliere comités, o.a. te Amersfoort en te Harderwijk, zodat het te voorzien is, dat na de oorlog een vrij groot aantal ter beschikking van de Belgische regering zal kunnen worden gesteld.

Ten tweede: In nauw verband met de werkverschaffing staan de vakscholen, in welke dag- en avondlessen worden gegeven.

De avondlessen worden gevolgd door ambachtslieden, die reeds in de werkplaatsen arbeiden, de daglessen door diegenen, die nog geen beroepsopleiding genoten hebben. Tot deze daglessen worden jongens van 15 jaar al toegelaten, die na 6 maanden trouw schoolbezoek 's namiddags in de werkplaatsen mogen werken.

De vakschool te Ede werd geopend op 1 augustus 1915 en op 1 januari 1916 volgden 35 leerlingen de daglessen en 60 de avondlessen. Zij is verdeeld in drie klassen, nl. voor: I. Houtbewerkers; II. Metaalbewerkers; III. Schilders.

Het onderwijs wordt gegeven in de volgende vakken: Voor I: vakrekenen, vaktekenen, vakterminologie, projectietekenen, nijverheidstekenen, bedrijfsleer, boekhouden, siertekenen, werktuigkunde.

Voor II: vakrekenen, vakterminologie, projectietekenen, nijverheidstekenen, bedrijfsleer, boekhouden, werktuigkunde.

Voor III: tekenen, natuurtekenen, siertekenen, vakterminologie, vakrekenen, perspectieftekenen, bedrijfsleer.

Aan de school zijn vier Belgische leraren verbonden: de lessen zijn van 9-11 ½ uur en van 6-8 ½ uur en 's woensdags en zaterdags van 2-4 uur.

Te Uden werd de vakschool geopend op 1 augustus 1915 en konden al dadelijk de leerlingen naar gelang van hun ontwikkeling worden gesplitst in twee groepen met samen 60 leerlingen. De vakken zijn als volgt verdeeld:

Groep I: vakbriefwisseling in de Vlaamse en in de Franse taal, meetkunde, vakterminologie, bedrijfsboekhouden, bedrijfsleer metalen.

Groep II: vakrekenen, bedrijfsleer metselaar, bedrijfsleer hout, nijverheidstekenen.

Aan de school zijn vier Belgische leraren verbonden: de daglessen hebben plaats van 9 tot 11 ½ en van 2-4 uur, de avondlessen van 6 ¼ tot 8 ¼ uur.

Binnenkort zal aan de leerlingen een uitbreiding worden gegeven, aangezien steeds meer leerlingen zich aanmelden. Sedert 6 maart 1915 bestaat te Gouda een school voor volwassenen, gebouwd met

gelden uit Zweden ontvangen, waar behalve rekenen en tekenen ook les in de Franse en de Engelse taal wordt gegeven. Deze lessen worden in hoofdzaak gevolgd door kantoor- en winkelbedienden.

Verschillende fabrieken werden bezocht en excursies gemaakt naar Den Haag, Scheveningen, Rotterdam en Amsterdam. De avondvakschool te Gouda werd geopend 29 september 1915 en wordt bezocht door 81 leerlingen, middelafdeling 29 leerlingen, laagste afdeling 29 leerlingen.

Het onderwijs wordt door vier Belgische leraren gegeven in de volgende vakken, technologie in hout, technologie metalen, nijverheidstekenen, vakrekenen, meetkunde, vakterminologie, technologie metselen.

De lessen zijn als volgt ingedeeld: maandag en woensdag 6.30-7.10 namiddag; dinsdag en donderdag 7.10-7.50 namiddag en van 7.50 tot 8.30 namiddag, terwijl op maandag, woensdag en vrijdag tekenlessen worden gegeven van 6.30-8.30 namiddag.

De zaterdagmiddag van 2-5 uur wordt gehouden voor studie.

Gouda bezit eveneens een meisjesvakschool en een huishoudschool, waarvan een zeer druk gebruik wordt gemaakt.

Afdeling D. Naai- en breiklassen. Op 5 mei 1915 ontving de centrale commissie bericht van de vertegenwoordiger der Rockefeller Foundation, dat het door deze instelling aangevangen werk tegen juni zou worden stopgezet. De centrale commissie werd door de regering in staat gesteld de werkzaamheden over te nemen; de aanvankelijke kosten bedroegen 37.000 gulden per maand. Al zeer spoedig bleek, tengevolge van de enorme prijsverhoging van de grondstoffen, dat het genoemde bedrag door de Rockefeller Foundation berekend, niet meer voldoende was, zodat een hoger

bedrag werd aangevraagd en sedert juli 1915 geregeld 35.000 gulden kon worden besteed. Bovendien werd een partij wol ter waarde van 12.000 gulden van de Rockefeller foundation overgenomen.

Op heden wordt in 26 klassen gewerkt door 1370 naaisters, 2287 breisters en 28 directrices en opzichteressen, totaal 3685 vrouwen.

In gebruik zijn 366 trap- en 162 handnaaimachines, totaal 528, waarvan ongeveer 500 machines door de Rockefeller Foundation in bruikleen werden afgestaan aan de centrale commissie.

Naai- en breiklassen zijn gevestigd te Amersfoort, Amsterdam (2), Bergen op Zoom, Dordrecht, Ede (vrouwen), Ede (mannen), Enschede, Eijsden, Gouda, Graauw, Groningen, Haarlem, Harderwijk, Kloosterzande, Leiden, Maastricht, Middelburg, Nunspeet, Rotterdam, Uden, Utrecht, Vlissingen, Vught, Wemeldinge, Zwolle.

Door de naaiklas te Nunspeet worden de kosten zelf gedragen. Alleen de naaimachines werden door de centrale commissie verstrekt. In die te Ede en Uden werden de lonen door de regeringscommissarissen der beide vluchtoorden betaald, voor de leverantie van de grondstoffen wordt gedeeltelijk door de centrale commissie gezorgd.

Tot de grootste klassen behoren: Amersfoort 580, Bergen op Zoom 430, Ede 225, Gouda 630, Harderwijk 125, Middelburg 120, Rotterdam 260, Uden 510, Vlissingen 175.

Voor zover de vervaardigde kledingstukken niet in de vluchtoorden worden uitgedeeld of door de comités der naaiklassen worden gebruikt, worden deze opgezonden naar het centrale kledingmagazijn der Nederlandse commissie te Amsterdam, die voor verdere uitdeling in Nederland zorg draagt.

Aan het kledingmagazijn te Amsterdam konden worden opgezonden: 112.107 stuks naaiwerk, 46.325 stuks breiwerk, totaal 157.452 stuks.

De centrale commissie heeft te Rotterdam een bureau gevestigd, waar alle zaken betreffende de naai- en breiklassen worden behandeld, in welke omvangrijke arbeid de commissie welwillend wordt bijgestaan door de dames: mevrouw M.M. van Panthaleon barones Van Eck-De Jonge, mevrouw A. Reuchlin-Elink Schuurman, mevrouw E. F. Gips-Forshow en door E. L. L. baron Van Tuyll van Serooskerken.

De leiding en het beheer in ieder der klassen afzonderlijk berust bij de plaatselijke vluchtelingencomités, met welke de centrale commissie op de aangenaamste wijze samenwerkt.

Financieel overzicht. Aan giften ontving de centrale commissie tot op 1 januari jl. een totaal bedrag van 468.298,50 gulden, waaronder 325.000 gulden uit Denemarken voor de wederopbouw van België; 110.000 gulden uit Denemarken; 10.000 gulden uit Zwitserland; 6200 gulden uit Zweden voor het onderwijs; 2400 gulden van de Belgische regering (Ministerie van Industrie en Werk), eveneens voor het onderwijs.

Giften werden gegeven o.a. aan: Het Nederlands Comité, Amsterdam, 75.000 gulden; Comité de Secours privé, Den Haag, 10.000 gulden; Comité Prof. Niermeijer, Utrecht, 5000 gulden; Apostolische School, St.-Michiels-Gestel, 500 gulden; Comité Belgische kinderen, Amsterdam, 650 gulden; Bibliotheek Vluchtoord Gouda, 250 gulden, enz.

De onkosten van het secretariaat der commissie, evenals die der naai- en breiklassen, werden door de regering bestreden.

Londen, 22 februari. Officieel. Ons geschut heeft de vijandelijke schansen van het kanaal Ieper-Komen beschoten.

De vijandelijke artillerie heeft onze stellingen ten zuidwesten van Ieper beschoten en daarbij gebruik gemaakt van veel granaten met traanverwekkende gassen. Ook zijn onze schansen ten noorden van Ieper, tussen de weg naar Ieper en het kanaal beschoten.

Een van onze vliegtuigen is door een granaat getroffen. Ofschoon een been van de bestuurder nagenoeg van zijn lichaam werd gescheiden, is hij er toch in geslaagd goed te landen. De waarnemer is ongedeerd gebleven.

De memorie van Grey.

Berlijn, 21 februari. Aangaande de brief van sir Edward Grey aan de Belgische gezant te Londen wordt van bevoegde zijde aan Wolff's bureau medegedeeld: Wij zijn overtuigd dat het Duitse bestuur het antwoord op dit geschrift niet schuldig zal blijven. Voor zover ons bekend is, zijn van Engelse zijde voorstellen gedaan over de voorziening van de Belgische industrie met grondstoffen. Deze voorstellen heeft het Duitse bestuur niet onvoorwaardelijk afgewezen, ze worden nog onderzocht. Een nauwgezet onderzoek is te noodzakelijker daar van Engelse zijde enige voorwaarden zijn gesteld, die er wel zeer onschuldig uitzien, maar het allerminst zijn. Zo zou bv. de koopprijs voor uit België uit te voeren waren in Engeland gedeponeerd moeten worden. Dat ten bewijze van de zogenaamde barbaarse plundering van België op de uitvoer van Belgische kolen naar Duitsland wordt gewezen is wel zeer merkwaardig. Het is toch bekend, dat voor verschillende soorten steenkool een uitwisseling plaats heeft tussen Duitsland en België, en dat Duitsland thans meer kolen naar België levert dan van daar betreft. Bekend is ook, dat het Duitse bestuur de uitvoer van

Belgische kolen naar onzijdige landen als Nederland, Zweden enz. met alle kracht bevordert, ten einde de Belgische arbeiders verdienen te verschaffen. De brief van sir Edward Grey is een nieuw voorbeeld van de kunst der Engelsen om de feiten te verdraaien.

Woensdag 23 februari 1916 – avondeditie

Belgisch vissersvaartuig en Duitse duikboot.

Men meldt ons uit Vlissingen:

Ongeveer 6 mijl van het lichtschip Noordhinder is maandagmiddag 12 uur het Belgische motorvissersvaartuig Zeebrugge 8, dat vrijdag van hier was vertrokken, door een Duitse duikboot aangehouden. De vier opvarenden konden zich in de sloep redden. Het motorvaartuig is door de Duitsers met een bom, welke zij aan het vaartuig bevestigden, tot zinken gebracht. Daarna verdween de duikboot en roeiden de opvarenden van het motorvaartuig naar het lichtschip, waar zij liefderijk werden ontvangen. Gisteravond zijn zij te Vlissingen teruggekeerd.

Naar aan de Telegraaf wordt gemeld, is een ander Belgisch vissersvaartuig, mede van Vlissingen vertrokken, door de Duitsers naar Zeebrugge gesleept.

Van het westelijke gevechtsterrein.

Londen, 22 februari. Officieel: De Duitsers hebben vannacht Poperinge beschoten.

Onafhankelijk België.

Wij ontvangen het eerste nummer van een in het Frans uitgegeven, halfmaandelijks politiek tijdschrift, La Belgique indépendante geheten. Jean Bary, voorzitter van de liberale Belgische journalistenvereniging en gewezen redacteur van De (Belgische) Legerbode, is er de leider van. Het tijdschrift komt te Genève uit. Zijn doel wordt in het eerste nummer als volgt aangekondigd:

Op het ogenblik, waarop er over het lot van België beslist wordt: op vrij grondgebied een eerlijke vaderlandse stem laten horen; in Zwitserland de verdediging van een onzijdig en getrouw België voortzetten; zekere handelingen van de zwarte internationale, die noodlottig voor België zijn, aan het licht brengen; de pogingen bestrijden, die over het lot van de zeven miljoen Belgen, welke onder de Duitse verdrukking op stoïcijnse wijze lijden, op een gevaarlijke manier en buiten de voorkennis van die Belgen om beschikken; op de gevaren wijzen van een reactionaire politiek, die op annexatie van gebied uit is; arbeiden aan de toenadering tussen de kleine staten, met dit ideaal: bufferbond, waardoor het recht tegen elke bedreiging van de macht gewaarborgd is.

Reizen naar België.

Onze correspondent schrijft ons uit Brussel:

Op het einde van deze week zal het reizigersverkeer tussen het bezette gebied van België en Nederland drie volle weken stilliggen; immers begin februari werd, zonder dat, eigenaardig genoeg, van Duitse zijde hieromtrent ambtelijk iets bekend werd gemaakt, het gaan van België naar Nederland verboden. Deze maatregel, welke uitgaat van het grote hoofdkwartier, is in de meest volstrekke zin op te vatten; slechts in hoogst enkele gevallen mag de gouverneur-generaal uitzonderingen toestaan, een recht, waarvan hij tot nu toe slechts bij hoge noodzaak gebruikt heeft gemaakt.

In verband hiermee, moet er hier ter plaatse nogmaals met nadruk op gewezen worden, dat landgenoten, welke niet absoluut in België moeten zijn, in hun eigen belang een reis hierheen moet worden afgeraden. Te veel schijnt men bij ons af te gaan op beweringen dat in België het leven een “normaal verloop” zou hebben. Zeer zeker op verschillend gebied kon ons leven nog veel abnormaler zijn, maar hij, die naar België komt, behoort geen enkel ogenblik uit het oog te verliezen, dat hij zich daardoor op oorlogsterrein begeeft en zich zodoende blootstelt aan de miseries van deze toestand met alle gevolgen van dien. Evenmin als men nu zonder noodzaak de mijnen op de Noordzee trotseert, evenmin moet men het slagveld minachten, dat hier in de vorm van plotseling van hogerhand genomen maatregelen de reiziger bedreigt.

Is men eenmaal hier in het net gevangen, dan is geen macht in staat de landgenoten te helpen; noch gezantschap, noch consulaat kunnen voor de verraste reiziger iets doen, en daarom is het, er zij nogmaals op gewezen, wanneer men in België niet moet zijn, beter er weg te blijven; men bespaart zich zodoende onaangename verrassingen, veel tijdverlies, een massa verdriet, en onnodige onkosten.

De Duitse overheid maakt in Belgische bladen bekend, dat Lodewijk Brill, koffiehuisbediende te Brussel, wegens sluipmoord, met een vuurwapen bedreven, ter dood is veroordeeld. Het vonnis is voltrokken.